

стосовно цифрових навичок до навчальних програм всіх закладів освіти, тому що «кіберобізнаність щодо сучасних кіберзагроз та протидії ним стануть невід'ємними елементами освіти кожного громадянина України» [2].

Також слід зазначити, що для реалізації безпечного функціонування кіберпростору була створена Національна система кібербезпеки, у якій Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України забезпечує кіберзахист державних електронних інформаційних ресурсів, зокрема освітніх, та захищає інтереси людини у кіберпросторі.

Рефлектуючи з приводу аспектів трансформації системи військової освіти, на жаль, навіть в ар'єргарді архітекtonіки військової освіти ми не побачили актуалізації питання військового етосу, яке було визначено як одне із завдань Доктрини розвитку військового лідерства у Збройних Силах України (2020). Саме завдяки розробленій Доктрини, військове лідерство визначено як «елемент сили у поєднанні з управлінням та інформацією, що забезпечує виконання завдань в ході операцій (бойових дій)», а воїнському етосу надано дефінітивних ознак «узагальненої характеристики культури національної військової спільноти, яка виражена в системі її панівних цінностей і норм поведінки – у процес бойової, національно-патріотичної, психологічної підготовки і духовної підтримки військовослужбовців ЗС України у відповідності до національних, історичних, бойових, корпоративних традицій видів та окремих родів військ, сил» [1, с.10].

До того ж поняття «воїнський етос», яке відноситься до професійних установок і переконань, в аспектах військового лідерства та наближенні національних стандартів до стандартів держав-членів НАТО займає особливе місце. І певна річ, впровадження основних постулатів воїнського етосу в освітні програми військових вишів, безсумнівно зоднобіч є елементом інтеграції України в євроатлантичний безпековий простір, а здругобіч – ствердженням власних зразків ідентичності українського військового.

Таким чином, можна зробити висновок про те, що архітекtonіка сучасної військової освіти складається з реалізації нормативно-правових документів, присвячених трансформаційним процесам в системі військової освіти у бік північноатлантичного безпекового простору, активізації підготовки фахівців так званої «нелетальної зброї» та питань обґрунтування ідентичності українського військового як носія основних постулатів воїнського етосу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Доктрина розвитку військового лідерства у Збройних Силах України. URL: https://dovidnykmpz.info/wp-content/uploads/2020/12/Doktryna_rozvytku_viyskovoho_liderstva_v_Zbroynykh_sylakh_Ukrainy_compressed.pdf
2. Рішення Ради національної безпеки і оборони України «Про План реалізації Стратегії кібербезпеки» від 30 грудня 2021 року. Указ Президента України від 1 лютого 2022 року № 392/2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0087525-21#Text>
3. Рішення Ради національної безпеки і оборони України «Про Стратегію національної безпеки України» від 14 вересня 2020 року. Указ Президента України від 14 вересня 2020 року № 37/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#Text>
4. Уваркіна О. Військова освіта: рефлексія сучасних мейнстримів. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика (серія: педагогічні науки)*. Випуск № 1 (70), 2022. С. 7-17. <https://doi.org/10.28925/1609-8595.2022.1.1>

УДК 378.147:61

Б.М. Филенко, Н.В. Ройко, І.І. Старченко, В.В. Черняк, С.А. Проскурня
Полтавський державний медичний університет, Україна
САМОСТІЙНА РОБОТА В СИСТЕМІ ВИЩОЇ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ

В статті розглядається значення самостійної роботи в системі вищої медичної освіти, форми її проведення та методи контролю. Самостійна робота здобувачів освіти призначена не лише для оволодіння знаннями з окремої дисципліни, але й для формування навичок самостійної роботи взагалі, у навчальній, науковій, професійній діяльності, здатності приймати на себе відповідальність, самостійно вирішувати проблеми, знаходити конструктивні та оптимальні рішення у кризових ситуаціях, тощо. Специфічними принципами організації самостійної роботи є принципи інтерактивності навчання, розвитку інтелектуального його потенціалу, забезпечення цілісності та безперервності дидактичного циклу навчання. Самостійна робота студентів є одним з найважливіших елементів навчання та виховання в закладі вищої медичної освіти. Застосування сучасних технологій самостійної роботи студентів із залученням електронних підручників, мультимедійних лекцій та інших засобів показують, що вони дозволяють здобувачам освіти досягати високого рівня знань і формувати у них рівень компетенцій, які необхідні для ефективного здійснення майбутньої професійної діяльності лікаря. Правильна організація самостійної роботи в сучасних умовах має вирішальне значення для створення психологічних та педагогічних умов розвитку інтелектуальної ініціативи, пізнавальної самостійності у навчальній діяльності та формуванні конкурентоспроможності й інших рис особистості майбутнього лікаря. Інтеграція традиційних методів навчання та сучасних інформаційних технологій дозволяє суттєво підвищити якість професійної медичної підготовки.

Ключові слова: *навчальний процес, індивідуальна активність, самопідготовка, мотивація, методичне забезпечення, інтернет-ресурси.*

The article considers the importance of independent work in the system of higher medical education, the forms of its implementation and control methods. The independent work of education seekers is intended not only for mastering knowledge in each discipline, but also for the formation of independent work skills in general, in educational, scientific, professional activities, the ability to take responsibility, independently solve problems, find constructive and optimal solutions in crisis situations, etc. The specific principles of organizing independent work are the principles of interactivity of learning, development of its intellectual potential, ensuring the integrity and continuity of the didactic learning cycle. Independent work of students is one of the most important elements of education and upbringing in an institution of higher medical education. The use of modern technologies for students' independent work with the involvement of electronic textbooks, multimedia lectures and other means show that they allow students to achieve a high level of knowledge and form the level of competencies necessary for the effective implementation of the future professional activity of a doctor. The correct organization of independent work in modern conditions is crucial for creating psychological and pedagogical conditions for the development of intellectual initiative, cognitive independence in educational activities and the formation of competitiveness and other personality traits of the future doctor. The integration of traditional teaching methods and modern information technologies allows to significantly improve the quality of professional medical training.

Key words: *educational process, individual activity, self-training, motivation, methodological support, Internet resources.*

Вступ. В умовах глобалізації та безперервних змін у суспільстві актуальним питанням залишається модернізація вищої освіти. Удосконалення навчально-виховного процесу повинно ґрунтуватися на міждисциплінарності та впровадженні психолого-педагогічних інноваційних технологій в активному навчанні. Стрімкий розвиток науки не дозволяє науково-педагогічним працівникам залишатися осторонь та вимагає переробки навчальних програм, форм організації навчальної діяльності з

метою їх подальшого вдосконалення для отримання оптимального результату навчання. Сучасний освітній процес базується на компетентністному підході, який трактується як узагальнена умова здатності людини ефективно діяти за межами навчальних ситуацій, як атрибут підготовки до майбутньої професійної діяльності [1, с. 93; 2, с. 118].

Поряд з аудиторним навчанням самостійна робота студентів є суттєвою та значимою частиною навчального процесу, адже вона передбачає індивідуальну активність здобувачів освіти при закріпленні отриманих знань, навичок, умінь та при підготовці до занять. Самостійна робота – це планована робота студентів, що виконується за завданням та за методичного керівництва викладача, але без його безпосередньої участі [3, с. 35]. Для успішного виконання цієї форми роботи необхідні планування та контроль з боку науково-педагогічних працівників, а також планування обсягу самостійної роботи у навчальних планах спеціальностей профільними кафедрами, навчальною частиною, навчально-методичним відділом освітнього закладу.

Самостійна робота здобувачів освіти призначена не лише для оволодіння знаннями з окремої дисципліни, але й для формування навичок самостійної роботи взагалі, у навчальній, науковій, професійній діяльності, здатності приймати на себе відповідальність, самостійно вирішувати проблеми, знаходити конструктивні та оптимальні рішення у кризових ситуаціях тощо. У зв'язку з цим, професорсько-викладацькому складу кафедр необхідно розробляти стратегію формування системи умінь та навичок самостійності [4, с. 46; 5, с. 81].

Основна частина. Самостійна робота студентів та методи її контролю планується у робочій програмі та силабусі дисципліни, де здобувачі освіти завжди можуть знайти інформацію про її обсяг, час виконання та методи оцінювання.

Специфічними принципами організації самостійної роботи в рамках сучасного освітнього процесу є принцип інтерактивності навчання (забезпечення інтерактивного діалогу та зворотного зв'язку, який дозволяє здійснювати контроль та корекцію дій студента) [6, с. 153]; принцип розвитку інтелектуального його потенціалу (формування алгоритмічного, наочно-образного, теоретичного стилів мислення, умінь приймати оптимальні або варіативні рішення у складній ситуації, умінь обробляти інформацію); принцип забезпечення цілісності та безперервності дидактичного циклу навчання (надання можливості виконання всіх ланок дидактичного циклу в межах теми, модуля) [6, с. 172].

Самостійна робота здобувачів освіти є сукупністю аудиторних та позааудиторних занять та робіт, що забезпечують успішне освоєння освітньої програми [4, с. 45].

Основними видами аудиторних занять на кафедрі патологічної анатомії та судової медицини є лекції і практичні заняття, а в рамках контрольних заходів – контрольна робота (написання протоколу патологоанатомічного розтину або акту судово-медичного дослідження, висновки експерта), залік, іспит.

Самостійна робота під час підготовки до лекції полягає у попередньому ознайомленні здобувачами освіти з матеріалами наступної лекції. Це дає змогу активно задавати конкретні питання під час її викладення, а якість засвоєння змісту теми прямо залежить від мотивації студента до отримання на лекціях нових знань.

Підготовка до практичного заняття включає наступні елементи самостійної діяльності: чітке подання мети та завдань його проведення; виділення навичок розумової, аналітичної, наукової діяльності, що стануть результатом майбутньої роботи. Вироблення цих навичок здійснюється за допомогою отримання нової інформації при вивченні патологічного процесу чи захворювання. Це залежить від

володіння студентом методами дослідницької діяльності, якими він користуватиметься на практичному занятті. Підготовка до практичного заняття нерідко вимагає вивчення додаткових джерел інформації, наприклад монографій, наукових статей. З останніми здобувачі освіти можуть ознайомитися в електронному архіві (репозитарії) Полтавського державного медичного університету.

Отже, самостійна робота при підготовці до лекції та практичного заняття спрямована не лише на опанування знаннями з конкретної теми, а й на розвиток своїх загальнокультурних компетенцій, таких як здатність до самоорганізації та самоосвіти, можливість використовувати методи збору, обробки та інтерпретації комплексної інформації для вирішення організаційно-управлінських завдань.

Вивчення вибіркової компоненти «Секційний курс» завершується заліком. Залік є традиційною формою перевірки знань, умінь, компетенцій, сформованих у здобувачів освіти в процесі засвоєння всього змісту дисципліни, що вивчається. Самостійна підготовка до заліку має здійснюватися впродовж всього семестру, а не за кілька днів до його проведення та має включати підготовку до практичних занять протягом семестру. Потім необхідно співставити цю інформацію з питаннями, що дано до заліку. Якщо інформації недостатньо, відповіді можна знайти у запропонованій викладачем літературі.

Самостійна підготовка до іспиту (семестрової підсумкової атестації) схожа на підготовку до заліку, але обсяг навчального матеріалу, який потрібно відновити у пам'яті до іспиту, знову осмислити і зрозуміти, значно більше, тому потрібно більше часу та розумових зусиль. Необхідно перечитати лекції, згадати матеріал практичних занять, а також самостійно отриману інформацію під час підготовки до них. Важливо сформулювати цілісне уявлення про зміст відповіді на кожне питання, що винесені на іспит з урахуванням знань різних наукових трактувань сутності патологічного процесу або захворювання, їх етіології, патогенезу клініко-морфологічних проявів, ускладнень та наслідків. Відповідь, в якій присутні всі зазначені блоки інформації, напевно, буде відзначена високими балами. Для їх отримання потрібно відповісти і на додаткові запитання, якщо іспит відбувається в усній формі.

Метою позааудиторної самостійної роботи є розширення наукового світогляду, оволодіння методами теоретичного дослідження, розвиток самостійності мислення студента.

Позааудиторна самостійна робота може бути у вигляді написання реферату або конспекту, підготовки доповіді, виконання кейс-завдання, проведення інформаційного пошуку, використання інфографіки, розробки мультимедійної презентації.

На кафедрі патологічної анатомії та судової медицини позааудиторна самостійна робота в основному складається з опанування тем, які не увійшли до тематичного плану практичних занять та лекцій. Контроль підготовки до цих тем відбувається шляхом вирішення тестових завдань, які входять до відповідного розділу дисципліни. Крім того, ці теми внесені у робочі зошити для студентів, де здобувачі освіти повинні законспектувати основні визначення, морфологічні прояви патологічного процесу чи захворювання, вирішити ситуаційні завдання. Також питання з тем, винесених на самостійне опрацювання, входять до переліку питань іспиту з патоморфології.

Велику роль в організації самостійної роботи відіграє її мотиваційне та методичне забезпечення. Основними мотиваційними стимулами повинні бути не лише вимоги викладача, а й внутрішні спонукання здобувача, які базуються на отриманні високих результатів у професійній підготовці. Для цього науково-педагогічному працівнику особливу увагу потрібно приділяти творчій організації самостійної діяльності студентів. Необхідно спонукати перетворення здобувача освіти з пасивного

споживача знань у їх активного творця, який вміє сформулювати проблему, проаналізувати шляхи її рішення і знайти оптимальний результат.

Використання такого комплексу заходів ефективно впливає на формування професійних умінь майбутніх лікарів і дозволяє студентам повноцінно визначити суть проблем його майбутньої спеціальності та підвищити якість самостійної роботи.

У самостійній роботі велику роль відіграє наявність сучасної навчальної літератури, оскільки значення книги в самостійній роботі величезна. Для забезпечення здобувачів освіти якісним навчальним матеріалом науково-педагогічні працівники кафедри, враховуючи сучасні досягнення в медицині, постійно працюють над виданням навчальних посібників як із загальної і спеціальної патоморфології в цілому, так із патоморфології захворювань окремих органів та систем. Крім того, були видані атлас мікропрепаратів з патоморфології та збірник тестових завдань, які полегшують самопідготовку студентів.

В сучасному світі велике значення набуває самостійна робота з додатковими джерелами інформації, в тому числі інтернет-ресурсами, які допомагають узагальнити та проаналізувати одержаний інформаційний матеріал. Інтеграція традиційних методів навчання та сучасних інформаційних технологій дозволяє суттєво підвищити якість професійної медичної підготовки. Застосовування сучасних технологій самостійної роботи студентів із залученням електронних підручників, мультимедійних лекцій та інших засобів показують, що вони дозволяють здобувачам освіти досягати високого рівня знань і формувати у них рівень компетенцій, які необхідні для ефективного здійснення майбутньої професійної діяльності лікаря [2, с. 124].

Висновки. В цілому, можна зробити висновки, що самостійна робота студентів є одним з найважливіших елементів навчання та виховання в закладі вищої медичної освіти. Правильна організація самостійної роботи в сучасних умовах має вирішальне значення для створення психологічних та педагогічних умов розвитку інтелектуальної ініціативи, пізнавальної самостійності у навчальній діяльності та формуванні конкурентоспроможності й інших рис особистості майбутнього лікаря.

ЛІТЕРАТУРА

1. Підвищення професійної підготовки лікарів як складова модернізації вищої професійної освіти / Ю. М. Казаков, Є. Є. Петров, Ю. Г. Бурмак [та ін.] // Актуальні проблеми сучасної вищої медичної освіти в Україні : матеріали навч.-наук. конф. з міжнар. участю, м. Полтава, 21 березня 2019 р. – Полтава, 2019. – С. 93–94.
2. Розвиток міжпредметних зв'язків для формування клінічного мислення на основі академічних компетенцій на кафедрі патологічної анатомії з секційним курсом / Н. В. Ройко, І. І. Старченко, Б. М. Филенко [та ін.] // Актуальні питання вищої медичної (фармацевтичної) освіти : матеріали XVII Всеукр. наук.-практ. конф., м. Тернопіль, 5-6 листопада 2020 р. – Тернопіль, 2020. – С. 217–225.
3. Демченко, В. А., Балабанова, К. Є., Ємельянова, Є. С. (2021). Реалізація компетентнісного підходу в самостійній роботі студентів закладів вищої освіти. *Інноваційна педагогіка*, 239(38), 34-40.
4. Значення самостійної роботи студента у вивченні патоморфології / А. П. Гасюк, Н. В. Ройко, Б. М. Филенко [та ін.] // Удосконалення якості підготовки лікарів у сучасних умовах : матеріали наук.-практ. конф. з міжнар. участю. – Полтава, 2016. – С. 45–46.
5. Елементи індивідуалізації при вивченні секційного курсу / Н. В. Ройко, Б. М. Филенко, С. А. Проскурня, М. І. Сидоренко // *Медична наука в практику охорони здоров'я : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих учених.* – Полтава, 2017. – С. 80–81.
6. Харшман В. П. Застосування інтерактивних вправ у процесі навчання в медичних вищих навчальних закладах / В. П. Харшман, М. О. Мельник, Д. М. Филенко // *Освіта і наука в умовах глобальних трансформацій : матеріали II Всеукр. наук. конф., 26–27 жовтня 2018 року.* – Дніпро, 2018. – С. 152–153.
7. Соколенко В. М. Використання комп'ютерних технологій як засіб оптимізації самостійної роботи студентів при вивченні фізіології / В. М. Соколенко, Л. Е. Весніна, К. Є. Юдіна //

Актуальні питання якості медичної освіти (з дистанційним під'єднанням ВМ(Ф)НЗ України за допомогою відеоконференц-зв'язку) : матеріали XIII Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар.участю (Тернопіль, 12–13 трав. 2016 р.) : у 2 т. / Терноп. держ. мед. ун-т ім. І. Я. Горбачевського. – Тернопіль : ТДМУ, 2016. – Т. 2. – С 171–172.

УДК 811.111

Mihaela Hristea

***Dimitrie Cantemir* Christliche Universität Bukarest, Romania**
GRAMMATIK - ÜBERSETZUNGS - METHODE IM
FREMSPRACHENUNTERRICHT

Der Begriff “Methode“ ist aus dem griechisch-lateinischen Wort “methodos/methodus“ abgeleitet und bedeutet etwa: “Zugang / Weg, der zu einem bestimmten Ziel führt“ (Heuer 1979, 115). Unter diesem Begriff werden diejenigen Ansätze, Verfahren und wiederholbaren Handlungsmuster zusammengefasst, die geeignet sind, das unterrichtspraktische Handeln des Lehrers zu leiten, das sich auf den auswählend gliedernden und stufenden Umgang mit verschiedenen Arten von Lehrgegenständen in der sprachlichen Interaktion mit Schülern bezieht und das Ziel verfolgt, bestimmte Lerninhalte möglichst anwendungsbereit und dauerhaft zu vermitteln (Werlich 1986, 11).

Gegenüber der von mir oben skizzierten engeren Begriffsdefinition ordnen weiter gefasste Konzepte auch die Lernstoffauswahl, -abstufung und -gliederung dem Begriff der “Methode“ zu (Mackey 1965).

Während “Methode“ im engeren Sinn sich nur auf die konkreten unterrichtlichen Prozesse auf der Ebene des Fachunterrichts bezieht, umfasst “Methode“ im weiteren Sinn Faktoren der Lernstoffauswahl, -abstufung und -gliederung (Mackey, 1965).

Es gibt eine Vielzahl von Faktoren, die auf das Unterrichtsgeschehen im Deutschunterricht einwirken und die Entfaltung von Lehrmethoden beeinflussen:

- übergreifende gesellschaftliche Faktoren,
- Aspekte von allgemeiner Pädagogik,
- Aspekte von Schule als Institution der Gesellschaft,
- Faktoren, die Deutsch als Unterrichtsfach betreffen,
- solche, die sich unmittelbar aus der Konstellation in einer Lehrgruppe/Schulklasse ergeben.

Wegen der heterogenen soziokulturellen, institutionellen und individuellen Lehr- und Lernvoraussetzungen unterschiedlicher Zielgruppen muss jede Methodenkonzeption den zielgruppenspezifischen Faktoren angepasst werden.

Der unterschiedliche Grad der Reflexion der “Wissenschaft vom Fachunterricht“ kann zur Überbetonung einzelner Aspekte oder Perspektiven (etwa bei der Rezeption linguistischer Schulen oder lerntheoretischer Ansätze) führen, wodurch es zu Generalisierungen oder Simplifizierungen in der Feststellung methodischer Prinzipien kommt.

Die Konzentration auf die Lehrperspektive und Lernstoffvermittlung und die Vernachlässigung der Lernperspektive führt dazu, die Reichweite der methodischen Konzeptionen zu überschätzen. Verallgemeinernde Aussagen zu Prinzipien und Verfahrensvorschlägen sind bei der Formulierung von Methoden unumgänglich, sie sind deshalb jedoch noch nicht “universell“ gültig.

Die Geschichte der Methoden des Neusprachlichen Unterrichts ist eng mit übergreifenden bildungs- und schulpolitischen Entwicklungen verbunden. Als die Methode in der zweiten Hälfte des 19. Jahrhunderts in den Fächerkanon der Höheren Schule aufgenommen wurden, mussten sie sich in ihrer Zielsetzung und Unterrichtspraxis zunächst an den im gymnasialen Bereich dominierenden Alten Sprachen (Latein / Griechisch) orientieren. Erst als die Neusprachlichen Fächer als fester Bestandteil höherer Bildung anerkannt waren, konnten Unterrichtsverfahren propagiert werden, die sich auf das Wesen